

ГЛОБАЛЬНИЙ ВИМІР ІННОВАЦІЙ УКРАЇНСЬКОЇ ДИПЛОМАТІЇ

THE GLOBAL DIMENSION OF INNOVATIVE PRACTICES IN UKRAINIAN DIPLOMACY

Тістик Р.Я.,

orcid.org/0009-0004-6015-1481

*аспірант кафедри міжнародних відносин і дипломатичної служби
Львівського національного університету імені Івана Франка*

У статті проаналізовано трансформацію практик сучасної української дипломатії після початку повномасштабної агресії Російської Федерації проти України. Обґрунтовується теза про формування нового типу зовнішньополітичної діяльності, який окреслюється як «дипломатія прямої дії» та характеризується десакралізацією класичного дипломатичного протоколу, активним залученням публічності й морального дискурсу. Показано, що українська дипломатія здійснила відхід від традиційної моделі стриманої міжурядової комунікації на користь багатоканальної стратегічної взаємодії з іноземними суспільствами, медіа, експертними середовищами та парламентськими структурами.

Особливу увагу приділено таким інноваційним феноменам, як «публічне викриття й осуд» (public naming and shaming), «хакі-дипломатія», «дипломатія першої леді» та «парламентський спецназ» у межах концепції з умовною назвою «тотальна дипломатія». Доведено, що використання візуальної комунікації, перформативних стратегій самоподання та гендерно маркованих наративів суттєво підвищило ефективність зовнішньополітичних меседжів України, інтегрувавши емоційно-ціннісний вимір у сферу безпекових рішень.

У статті аргументується, що сучасна українська дипломатія виходить за межі виключно міжурядових відносин і набуває поліцентричного характеру, де суб'єктами впливу стають не лише державні інститути, а й громадянське суспільство та представницькі органи влади партнерських держав. У підсумку український досвід інтерпретується як поява гібридної моделі дипломатії, у якій «м'яка сила» трансформується в ресурс «жорсткої безпеки», а публічність і моральна мобілізація перетворюються на легітимні інструменти стратегічного тиску в міжнародних відносинах.

Ключові слова: українська дипломатія, трансформація дипломатії, міжнародні відносини, зовнішня політика, дипломатичний протокол, дискурсивна стратегія.

The article analyzes the transformation of contemporary Ukrainian diplomatic practices following the onset of full-scale aggression by the Russian Federation against Ukraine. It substantiates the thesis of the emergence of a new type of foreign policy activity, defined as “direct action diplomacy,” which is characterized by the desacralization of classical diplomatic protocol and the active incorporation of publicity and moral discourse. It demonstrates that Ukrainian diplomacy has shifted away from the traditional model of restrained intergovernmental communication toward a multi-channel form of strategic interaction with foreign societies, media, expert communities, and parliamentary structures.

Particular attention is paid to such innovative phenomena as “public naming and shaming,” “hack diplomacy,” “first lady diplomacy,” and “parliamentary special forces” within the broader concept of total diplomacy. It is argued that the use of visual communication, performative strategies of self-presentation, and gender-marked narratives has significantly enhanced the effectiveness of Ukraine’s foreign policy messaging by integrating an emotional and value-based dimension into the realm of security decision-making.

The article further argues that contemporary Ukrainian diplomacy transcends exclusively intergovernmental relations and is becoming polycentric in nature, with not only state institutions but also civil society and representative bodies of partner states acting as agents of influence. As a result, the Ukrainian experience is interpreted as the emergence of a hybrid model of diplomacy in which “soft power” is transformed into a resource for “hard security,” and publicity and moral mobilization become legitimate instruments of strategic pressure in international relations.

Key words: Ukrainian diplomacy, transformation of diplomacy, international relations, foreign policy, diplomatic protocol, discursive strategy.

Постановка проблеми. Дипломатична практика в умовах сучасної стратегічної конкуренції, структурної турбулентності та високої взаємозалежності зазнала глибинної трансформації, змінивши як інструментарій, так і логіку власного функціонування. Дипломатія дедалі менше спирається на символічні, протокольні та декла-

ративні аспекти. Натомість вона щораз більше перетворюється на оперативну інфраструктуру з управління глобальними ризиками й, заразом, – на спосіб реалізації стратегічних рішень. Не буде перебільшенням стверджувати, що саме українська дипломатія, з огляду на потребу забезпечити дієву відповідь на російську агресію проти

України, перебуває у фарватері трансформації дипломатичних патернів, що має глобальні наслідки. Україна стала прикладом того, як дипломатія XXI ст. забезпечує функціонування критичних інституційних та економічних механізмів у режимі системної кризи, перетворюючи міжнародні переговори на процес підтримання життєздатності державних і глобальних інфраструктур. При цьому, новаторські й далекосяжні дипломатичні практики України досі не є предметом глибокої аналітичної рефлексії, насамперед з огляду на швидкоплинність тенденцій, які складно теоретизувати в реальному часі. Це актуалізує порушену у статті наукову проблему, вчиняючи наше дослідження піонерним у вітчизняній науці про міжнародні відносини.

Аналіз досліджень і публікацій. Вивчення трансформації сучасної дипломатичної діяльності є ключовим завданням політичної науки та теорії міжнародних відносин, оскільки дипломатія все виразніше набуває характеру складної мережевої інфраструктури глобального управління. Особливості здійснення дипломатії у сучасному світі, виникнення та інструменталізація її новітніх форм, стали предметом досліджень низки відомих вчених, зокрема К. Бйолі [1], П. Керр [2; 3], К. Константіну [4; 5], О. Сендінга [6], П. Шарпа [7] та ін. Водночас, слід вказати на виразний брак у їхніх роботах реалістичних візій розвитку дипломатичної практики, що, з огляду на динаміку сучасної дипломатії, дає змогу розглядати теоретизування цих дослідників як почасти рудиментарні й такі, що назагал відповідають поширеним уявленням у межах мейнстрім. Тим не менше, з погляду сучасного вченого, спроби побудови теоретичного фундаменту з вивчення дипломатії, реалізовані до 2022 р., вимагають докорінної ревізії саме через революційні зміни дипломатичної практики, здійснені впродовж останніх років, насамперед завдяки українським дипломатам.

Метою статті є розкрити особливості розвитку сучасних українських дипломатичних практик, що зумовлюють реконцептуалізацію уявлень про дипломатичну діяльність у глобальному масштабі. Досягнення мети реалізоване з використанням методології науки про міжнародні відносини та шляхом урахування актуальних трендів динаміки міжнародного середовища й сучасних трансформацій (світової) дипломатії.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Дослідження концептуалізує новітні тренди у розвитку дипломатії шляхом аналітичного узагальнення українських інновацій у конструюванні глобального дипломатичного патерну. Стаття подає теоретичну візію ключових змін у дипломатії в режимі «реального часу», спроб здійснити яке досі не було зроблено ані світовою, ані вітчизняною політичною думкою.

Виклад основного матеріалу. Після початку повномасштабної агресії РФ проти України відбулася істотна трансформація у практиках сучасної дипломатичної діяльності, що свідчить про формування комплексу нових підходів у її реалізації. Однією з визначальних характеристик далекосяжних змін є поступова десакралізація традиційного дипломатичного обрамлення, яке упродовж десятиліть ґрунтувалося на нормативах стриманості, емоційної нейтральності та максимального уникнення публічних конфліктів. Адже до 2022 р. усталений дипломатичний етикет передбачав, що вияв емоцій (а тим більше публічна критика уряду держави перебування) є поважним відхиленням від професійних стандартів.

Україна ж в умовах екзистенційної загрози здійснила радикальний перегляд цієї парадигми. У цьому контексті особливого значення набули дії низки українських дипломатів, зокрема Надзвичайного й Повноважного Посла України у ФРН А. Мельника [8]. Його практика виходу за межі традиційної стриманості (перехід від формату дипломатичних прохань до чітко артикульованих вимог) стала точкою зламу усталених норм. Вона засвідчила можливість легітимного використання публічної критики як інструменту прискорення бажаних політичних рішень у державі перебування.

Окрім А. Мельника [9], ключову роль у цій трансформації відіграла низка інших впливових українських дипломатів, зокрема Д. Кулеба [10] та С. Кислиця [11; 12], – які забезпечили дискурсивний зсув, легітимізувавши використання механізму «публічного викриття й осуду» (public naming and shaming) як повноправного інструменту зовнішньої політики. Йдеться про відкрити, часто емоційно наповнену артикуляцію вимог до партнерів щодо військової, економічної чи політичної підтримки України, а також про публічне фіксування випадків затягування, нерішучості або непослідовності у їхніх діях. З погляду традиційної дипломатії подібна стратегія є небажаною, а інколи навіть неприйнятною, оскільки внесення елементів публічності до міждержавних переговорів пов'язується, зазвичай, із ризиком дестабілізації двосторонніх взаємин.

Власне новизна українського підходу полягає у використанні морального імперативу як способу обійти класичні вертикальні ієрархії комунікації. Замість формату, який передбачає взаємодію дипломатичних і політичних еліт, використовується модель, спрямована безпосередньо на громадян держав-партнерів, їхні медіа та громадянське суспільство. Фактично дипломатія вийшла за межі виключно міжурядової практики, й набула кшталту багатоканальної стратегічної комунікації. Як супутнє явище цієї трансформації можна розглядати прецедент нового виміру публічної

підзвітності, коли іноземні уряди, через зростання внутрішнього тиску з боку власної громадськості, змушені пришвидшувати ухвалення рішень на підтримку України [13].

Можна стверджувати, що ця українська практика сприяла своєрідній реінтерпретації дипломатичного протоколу: вона зруйнувала уявлення про те, що публічність є загрозою ефективності переговорів, і перетворила її на ресурс стратегічного тиску. Українська модель продемонструвала, що моральні аргументи, озвучені у правильному політичному контексті та спрямовані до широкої аудиторії, можуть стати не менш дієвими, ніж ексклюзивні міждержавні домовленості. Українська дипломатія, таким чином, ініціювала появу нового гібридного інструментарію, де етична мобілізація, публічний тиск і стратегічна риторика зливаються в єдиний механізм впливу на міжнародну поведінку держав.

Наступною особливістю нового українського дипломатичного стилю є візуальна комунікація, яка під час повномасштабної російсько-української війни набула статусу важливого інструмента діяльності, сформувавши феномен, який умовно можна позначити як «хакі-дипломатія» [14]. Йдеться про нову семіотичну стратегію, у межах якої зовнішній вигляд політичних лідерів та дипломатів перестає бути нейтральним елементом протоколу й трансформується у засіб формування політичних меседжів, мобілізації міжнародної аудиторії та конструювання образу держави в умовах війни.

Поворотним моментом у становленні цієї практики була системна відмова українського політичного керівництва від класичного дипломатичного дрес-коду – традиційних ділових костюмів, що десятиліттями символізували раціональність, формальність та винятковість дипломатичної професії [15]. Натомість було запроваджено мілітаризований стиль одягу: футболки кольору хаки, флісові світшоти, військові куртки. Підкреслимо, що ці атрибути використовувалися не лише на внутрішніх подіях чи в польових умовах, а й під час виступів і зустрічей на найвищому рівні – у Білому домі, на самітах G7, під час звернень до парламентів провідних держав світу. Відтак ця зміна набула статусу структурного елементу зовнішньополітичної стратегії.

Семіотичне навантаження обраного українськими дипломатами і політиками стилю є багатовимірним. Насамперед, мілітаризований одяг виконує функцію постійного візуального нагадування про стан війни, у якому перебуває Україна. Він конструює образ політичних лідерів та дипломатів не як бюрократів, котрі ведуть технічні перемовини, а як суб'єктів, які представляють державу, що бореться за власне виживання. Водночас «хакі-дипломатія» підсилює політичну аргументацію

завдяки емоційному та символічному вимірам. Одяг, як інструмент невербальної комунікації, працює як «миттєвий знак»: він дає змогу адресатові (політичним елітам, медіа та глобальній аудиторії) швидко інтерпретувати повідомлення ще до його озвучення. У цьому сенсі візуальна складова стає самостійним каналом дипломатії, який формує рамку сприйняття перед отриманням вербального меседжу.

У ширшому теоретичному контексті стиль «хакі-дипломатії» можна розглядати як форму перформативної дипломатії, що використовує самоподання як інструмент політичного впливу. Тут поєднуються елементи політичної семіотики, кризових комунікацій та сучасних практик публічної дипломатії, у яких візуальний образ здійснює не менший вплив, ніж зміст офіційних заяв. У результаті одяг (зазвичай периферійний елемент дипломатичного протоколу) перетворився на потужний ресурс стратегічного формування смислів, допомагаючи Україні посилювати власний голос на міжнародній арені через конструювання нарративу про справедливую оборону та розвиток нових норм дипломатичного етикету, як релевантних до умов воєнного часу.

Примітно, що цей стиль здійснює вплив також і на поведінку й дрес-код іноземних політичних лідерів [16]. Європейські очільники та представники урядів, прибуваючи до Києва, дедалі частіше адаптують власний зовнішній вигляд до більш «невимушеного» формату [17; 18]. Такі зміни є не лише жестами ввічливості, а й виконують функцію символічного «вирівнювання» з країною, що перебуває у стані збройного спротиву. Вони є чітким проявом солідарності, демонстрацією розуміння спільних безпекових ризиків та, значною мірою, виявом прагнення уникнути дисонансу між воєнною реальністю України та мирним комфортом європейських столиць.

Український досвід періоду повномасштабної війни є зараз показовим прикладом глибокої трансформації дипломатичної практики шляхом інтеграції недержавних акторів у формальні й неформальні канали зовнішньополітичної діяльності. Одним із концептуально новаторських елементів цього процесу стала Міжнародна робоча група з питань санкцій (група Єрмака–Макфола) – гібридна дипломатична конструкція, яка об'єднала представників української влади з чільними американськими та європейськими науковцями, колишніми дипломатами, експертами й аналітиками [19]. Ця структура є унікальним прикладом формату, який можна позиціонувати між класичною державною дипломатією та недержавною експертизою. На відміну від традиційних консульських органів, робоча група не лише продукує рекомендації, а й розробляє комплексні санкційні пакети, придатні для імплементації.

тації з боку інституцій ЄС, США, G7 або урядів окремих держав [20]. Створення цієї групи означало принциповий відхід від усталеної логіки формування санкцій у міжнародних відносинах. Адже традиційно санкційна політика є прерогативою урядів великих держав та наднаціональних інституцій (зокрема, Державного департаменту США чи Європейської комісії), які самостійно розробляють концептуальні рамки, визначають технічні параметри та окреслюють правові механізми необхідних обмежувальних заходів. Україна ж запропонувала інституційно новий формат співпраці, у межах якого саме держава-реципієнт підтримки бере на себе функцію первинного аналітичного осередку, що формує санкційні пропозиції у вигляді повністю підготовлених, структурованих та обґрунтованих пакетів. Це трансформує міжнародну суб'єктність України: наша держава виступає не лише як адресат дипломатичних, безпекових чи фінансових рішень великих міжнародних акторів, а і як повноцінний співавтор глобальної політики стримування Росії. У перспективі такий український досвід може стати корисним для інших держав, що прагнуть посилити власну суб'єктність шляхом створення експертно-дипломатичних альянсів нового типу.

Гендерний вимір сучасної української дипломатії є одним із найменш досліджених, але, водночас, стратегічно важливих чинників, що докорінно трансформували інструментарій *Realpolitik* у період повномасштабної агресії Росії проти України. Центральним елементом цього процесу є залучення інституту «першої леді» як повноцінного інструмента зовнішньої політики [21]. Традиційно діяльність перших леді розглядалася як периферійна щодо офіційної дипломатії й обмежувалася гуманітарною, культурною та соціальною проблематикою. Вони виконували здебільшого представницькі функції, популяризували благодійні ініціативи та створювали позитивний імідж держави через «м'які» форми впливу.

Поворотним моментом, який позначив вихід першої леді України О. Зеленської за межі традиційної ролі, став її виступ перед Конгресом США [22]. У цьому зверненні вона позиціонувала себе як мати та громадянку держави, що зазнає системних атак. О. Зеленська не обмежилася проханнями про гуманітарну підтримку, традиційну для діяльності перших леді, а чітко артикулювала заклик щодо надання Україні систем ППО. Таким чином була здійснена стратегічна інверсія: інструментарій емпатійного звернення, який зазвичай використовується для мобілізації співчуття, був переорієнтований на досягнення конкретних військово-політичних цілей.

Можна стверджувати, що діяльність О. Зеленської започаткувала нову модель використання *soft power*, яка за своєю природою виходить

за межі класичного розуміння цієї концепції. Йдеться про формування інструменту, що може бути описаний як «жорстка сила м'якої сили» (*hard power of soft power*) – коли емпатія, символи та моральні наративи стають ресурсами, здатними впливати на ухвалення рішень у сфері безпеки та оборони. Таким чином відбувається зняття традиційної бінарності між «високою політикою» (*high politics*), що передбачає військові та геостратегічні рішення, і «низькою політикою» (*low politics*), що стосується гуманітарних питань і прав людини. Така практика засвідчує еволюцію глобальних дипломатичних інструментів та відкриває нові горизонти для дослідження ролі публічних осіб у політичних процесах воєнного часу.

Слід зауважити, що подібні механізми простежуються і в діяльності жінок-дипломаток та жінок-парламентарок України, які беруть участь у численних адвокаційних місіях на міжнародному рівні [23]. Їхня комунікація зі світовими лідерами, парламентськими групами, громадянським суспільством та медіа містить не лише раціональні аргументи, а й морально-ціннісну складову. Фактично такий різновид дипломатичного дискурсу дає змогу змістити фокус з абстрактної логіки національних інтересів на конкретні історії людських страждань, обґрунтовуючи водночас необхідність військової підтримки України як частину ширшої боротьби за збереження людської гідності та міжнародного правопорядку. Це, у свою чергу, засвідчує появу нової гібридної моделі дипломатії, де «м'яка сила» стає ресурсом «жорсткої безпеки», а гуманітарні наративи інтегруються в архітектуру стратегічних рішень.

Одним із ключових проявів трансформації української зовнішньої політики після початку повномасштабного вторгнення з боку РФ стала поява практики, яку можна окреслити як «парламентський спецназ» у межах ширшої концепції «тотальної дипломатії» (*Total Diplomacy*). Йдеться про інституційне переосмислення ролі парламенту як суб'єкта міжнародної комунікації та мобілізації підтримки, коли законодавча гілка влади перестає бути периферійним чи допоміжним інструментом зовнішньої політики, а перетворюється натомість на активного, оперативного та стратегічно релевантного актора.

Особливого значення у цьому процесі набула мобілізація депутатів Верховної Ради України, які очолили численні міжпарламентські делегації та адвокаційні турне у столицях держав-партнерів [24]. Їхня діяльність ґрунтувалася на горизонтальних зв'язках і полягала в розбудові діалогу з колегами-парламентарями, котрі мають вплив на формування політичного порядку денного у власних державах. На відміну від класичної дипломатії, що зазвичай взаємодіє з виконавчою владою, парламентські делегації апелювали до органів пред-

ставницької влади, які часто володіють ширшою свободою для публічних заяв, мають більш незалежні підходи щодо зовнішньополітичних рішень та здатні безпосередньо впливати на бюджети, виділення допомоги або ухвалення спеціальних резолюцій.

Інноваційність цієї тактики полягає у здатності обходити традиційні бюрократичні фільтри, притаманні системі виконавчої влади іноземних держав. Адже у демократичних державах рішення часто проходять через складні процедури погодження між міністерствами, відомствами та урядовими комісіями. Парламентські ж актори, особливо ті, що діють у межах міжпартійної солідарності чи спеціалізованих комітетів, можуть реалізувати політичний вплив швидше, зокрема шляхом ініціювання дебатів, внесення поправок до законодавчих актів або публічного тиску на уряди. Українські парламентські делегації ефективно використали ці особливості, створивши систему «peer-to-peer diplomacy», засновану на довірі між виборними представниками різних держав. Результатом стала якісна трансформація парламентської дипломатії, яка еволюціонувала зі сфери символічної репрезентації у реальний механізм зовнішньополітичного лобізму. Таке розширення інструментарію зовнішньої політики значно підвищило адаптивність дипломатичної системи України, давши їй змогу діяти одночасно на декількох рівнях – урядовому, міжпарламентському, суспільному та медійному.

Важливим виміром трансформації, започаткованим сучасною українською дипломатією, можна вважати також послідовне та систематичне формування нової семантичної архітектури міжнародного дискурсу. Йдеться про цілеспрямовану боротьбу за визначення понять, категорій та смислових рамок, у межах яких інтерпретується російсько-українська війна. На теоретичному рівні це явище корелює з концепціями конструктивізму в міжнародних дослідженнях, згідно з якими політична реальність істотно визначається через мовні практики та дискурсивні конструкції.

Загальний вплив семантичної стратегії української дипломатії полягає у зміні міжнародних наративів. Перенесення фокусу від нейтральних формул на кшталт «криза в Україні» до таких категорій, як «геноцидна війна Росії» або «державний тероризм», радикально трансформує інтерпретацію подій на глобальному рівні. Мова стає не лише способом опису конфлікту, а й інструментом мобілізації політичної волі. Тому контроль над термінологією є елементом стратегічного управління сприйняттям, що значною мірою визначає ефективність дипломатичної взаємодії, формування та діяльності коаліцій з підтримки України.

Важливим елементом цієї дискурсивної стратегії є цілеспрямована відмова від традиційної

дипломатичної мови, зокрема від практики так званої «конструктивної двозначності» (constructive ambiguity), яка десятиліттями слугувала засобом досягнення компромісів або способом уникнути прямої конфронтації. Український дипломатичний корпус, з огляду на безпрецедентний характер російської агресії, запровадив особливий стиль комунікації, що базується на прямотинності, чіткості та інституціоналізованій вимогливості. Перехід від традиційних дипломатичних нот до публічних звернень у соціальних мережах, зокрема у Twitter, спричинив радикальну зміну часових параметрів дипломатичної взаємодії: цикл «запит – реакція», який раніше вимірювався тижнями або днями, був скорочений до декількох годин. Така оперативність підсилила ефект сек'юритизації, оскільки загострила відчуття невідкладності, забезпечила інформаційний тиск на партнерські уряди та мобілізувала, водночас, громадську думку.

Інтеграція цифрової дипломатії у форматі так званої *twiplomacy* в операційний простір зовнішньополітичної діяльності України стала одним із найбільш знакових проявів трансформації міжнародної комунікації, спричиненої повномасштабною російською агресією [25]. Якщо до 2022 р. соціальні мережі розглядалися дипломатичними інституціями переважно як інструмент публічної репрезентації, що використовувався з метою трансляції офіційних заяв та оприлюднення комунікаційних матеріалів, то в умовах війни вони були переосмислені й інституціоналізовані як повноцінний елемент дипломатії, що здійснює істотний вплив на прийняття політичних рішень, співдeterminує міжнародно-правові процеси та визначає характер формування глобального інформаційного середовища.

Одним з ключових аспектів таких змін стала легітимізація даних з відкритих джерел (OSINT) як релевантної доказової бази у дипломатичній практиці [26]. Українські зовнішньополітичні інституції та партнери активно залучали інформацію з соціальних мереж, знімки з комерційних супутників, дані цифрової телеметрії та геолокаційних сервісів з метою підготовки офіційних позицій, нот та матеріалів для міжнародних судових інституцій. Факти, які раніше мали статус неофіційних спостережень, набули ознак юридично значущих доказів, що дало змогу підвищити оперативність документування воєнних злочинів, фіксації переміщення військових підрозділів та атрибуції атак. Таким чином, цифрові платформи перестали бути периферійним інструментом публічної дипломатії й перетворилися на частину розвідувально-аналітичної інфраструктури МЗС, що сприяє ухваленню міжнародних рішень у режимі реального часу [27].

На додаток, в умовах повномасштабної агресії РФ проти України сформувався новий формат

дипломатичної комунікації, який можна визначити як «екзистенційну дипломатію». Вона полягає у навмисному залученні матеріальних, фізично відчутних свідчень війни у простір переговорів на найвищому рівні, що зазвичай керується правилами абстрагованості, раціоналізму та символічного протоколу. Відтак екзистенційна дипломатія порушує усталену логіку дипломатичного спілкування, у межах якої обговорення війни відбувається зазвичай дистанційовано – через використання аналітичних звітів, статистики, офіційних доповідей та узагальнених політичних формул. Українська дипломатична практика рішуче відкидає таке дистанціювання шляхом реконструкції матеріального виміру конфлікту в його первинній, невідрефлексованій, тілесно-фізичній формі.

Методологічною основою цього інструменталізованого українськими дипломатами підходу є використання матеріальних артефактів війни (уламків іранських безпілотників, залишків російських ракет, прострілених особистих речей цивільних осіб або документів військових держави-агресора) як комунікативних символів [23; 28; 29]. Такі предмети демонструються безпосередньо у межах міжнародних форумів та зустрічей найвищого рівня – у Мюнхені, Давосі, Вашингтоні чи в інших впливових політичних центрах. Використання речових доказів фактично перетворює дипломатичну зустріч на акт-свідчення, де матеріальні предмети стають аргументом, що не потребує додаткової вербалізації. Очевидно, що ефект від такої стратегії полягає у навмисному руйнуванні «стерильності» переговорних просторів, які тривалий час розглядалися як зони раціональної, емоційно нейтральної взаємодії еліт. Поява на переговорному столі фрагмента ракети [28; 29] або понівеченої дитячої іграшки [30] створює дискурсивний і психологічний зсув: формальні конструкції на кшталт «заклопотаності», «необхідності деескалації» або «пошуку балансу» втрачають вагу перед прямим, очевидним і невідворотним доказом насильства. Учасники переговорів уже не можуть мислити про війну як про віддалену або абстрактну подію – вони опиняються перед матеріальною ілюстрацією факту масованої агресії та людських страждань.

З наукових перспектив подібний підхід можна визначити як технологію індукованої емпатії, у якій емоційна реакція західних політиків стає додатковим важелем впливу на ухвалення ними рішень. При цьому йдеться не про маніпуляцію емоціями, а про повернення етичного виміру в дипломатичний процес, основою якого є принцип відповідальності за реальні людські життя. Таким чином, екзистенційна дипломатія формує новий тип політичної суб'єктності України, у якому наша держава є не лише частиною звітів або учасницею переговорів, а носієм символічної

правди про війну, здатним матеріально продемонструвати її жорстокість і нагальність.

Упродовж останніх років слід констатувати також глибоку трансформацію структури суб'єктів, залучених до формування зовнішньополітичного дискурсу. Насамперед, йдеться про інституціоналізацію громадянського суспільства як повноцінного учасника дипломатичної взаємодії, що вийшла далеко за межі традиційних уявлень про його допоміжну, консультативну чи виключно гуманітарну функцію. Українські неурядові організації (НУО) – зокрема Центр громадянських свобод, відзначений Нобелівською премією миру [31], а також низка правозахисних й аналітичних інституцій, сформувавши новий формат горизонтальних зв'язків, який поєднав професійну експертизу, правозахисну діяльність та міжнародну адвокацію в єдину, скоординовану систему впливу на глобальні політичні рішення. Більше того, українські НУО взяли на себе функції, які традиційно асоціювалися з державними структурами, а інколи – значно перевершили останні за рівнем методологічної чіткості та оперативності. Українська дипломатична служба оперативно й дієво інтегрувала цей новий ресурс у власну практику. Звіти НУО, аналітичні доповіді, системні моніторингові матеріали та свідчення, зібрані громадськими активістами, почали використовуватися з метою незалежного підтвердження фактів, які наводять офіційні представники держави у міжнародних інституціях [32]. Така модель взаємодії формує ефект «подвійної легітимності»: з одного боку – державної, що репрезентує офіційний політичний курс, а з іншого, – громадянської, котра підсилює цей курс завдяки незалежній експертизі. У підсумку формуються цілісні зразки аргументації, у яких дипломатичні, правозахисні та аналітичні наративи сприяють взаємному підсиленню.

Інституціоналізація мінілатералізму (створення малих альянсів) та формування мережевих структур у сучасній зовнішній політиці України стали проявом глибокої трансформації глобальної дипломатичної архітектури, що відбувається під впливом тривалої російсько-української війни. Українська дипломатія, з огляду на низьку ефективність класичних багатосторонніх платформ, насамперед ООН та ОБСЄ, продемонструвала, що міжнародні інституції, засновані на принципах консенсусу та складних внутрішніх процедурах, часто демонструють структурну неспроможність забезпечити ефективні та своєчасні рішення в умовах гострих безпекових криз. У відповідь на це було започатковано активне формування більш гнучких, динамічних і функціональних форматів взаємодії, характерних для адгократії.

Одним із найвиразніших проявів нового дипломатичного підходу став формат «Рамштайн» – Контактна група з питань оборони України, яка об'єднує

понад пів сотні держав та міжнародних організацій [33]. На відміну від класичних міждержавних структур, ця платформа не ґрунтується на формальних міжнародно-правових угодах чи процедурах членства. Її функціонування визначається конкретною практичною метою – забезпечити надійні логістичні потоки озброєння, військової техніки та матеріальних ресурсів, необхідні для підтримки обороноздатності України. Таким чином, «Рамштайн» є типовим прикладом горизонтальної кооперації, заснованої на принципі технократичної ефективності, у якій центральну роль відіграє спроможність учасників до інтеграції власних оборонних зусиль, координації поставок і синхронізації стратегічних рішень. Такий підхід уособлює перехід від ієрархічних міжурядових структур до мережових систем управління, базованих на обміні інформацією, гнучкій узгодженості дій та оперативній адаптації до мінливих зовнішньота внутрішньополітичних умов.

Паралельно відбулася зміна у професійному профілі дипломатичної служби. Як відомо, у традиційній моделі дипломат здійснює, насамперед, репрезентативну функцію, працюючи як посередник між державами. Він веде переговори, готує аналітичні матеріали та забезпечує комунікацію між урядами. Однак у нових умовах українські дипломати змушені були трансформуватися

в управлінців мережових процесів, координаторів складних міжнародних операцій та адміністраторів глобальних ланцюгів постачання. Посольства України фактично перетворилися на вузлові точки (nodes) міжнародної логістики, у яких здійснюється координація поставок зброї, обмін безпечними технологіями та супровід гуманітарної допомоги, а також взаємодія з приватними компаніями, урядовими агенціями й неурядовими структурами.

Висновки. Трансформація функціонального наповнення ролі дипломата свідчить про появу нового типу зовнішньополітичного фахівця, який поєднує риси кризового менеджера, проєктного координатора та стратегічного комунікатора. Практика мінілатералізму, що була інституціоналізована у коаліції партнерів України, вказує натомість на становлення мережової дипломатії як ключової парадигми взаємодії у ХХІ ст., результативність якої визначається здатністю до ефективного управління потоками ресурсів, інформації та процесами ухвалення рішень. Таким чином, українська дипломатична практика останніх років може розглядатися як приклад інноваційної зовнішньополітичної адаптації, що сприяє формуванню міжнародних коаліцій нового типу та підвищенню ролі нашої держави в архітектурі регіональної і глобальної безпеки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Bjola C., Kornprobst M. *Understanding International Diplomacy. Theory, Practice and Ethics. Second Edition.* Routledge : London and New York, 2018. 304 p.
2. Kerr P. *Diplomats and Politicization. The Palgrave Handbook of Diplomatic Reform and Innovation. Studies in Diplomacy and International Relations Series.* / Ed by Hare P. W., Manfredi-Sánchez J. L., Weisbrode K. 1st ed. Palgrave Macmillan, 2023. 752 p. P. 111-131.
3. Kerr P., Wiseman G. Introduction to essays in part 1. *Diplomacy in a Globalizing World: theories and practices.* / Ed by Kerr P., Wiseman G. New York : Oxford University Press, 2013. P. 1-12.
4. Constantinou C. *On the Way to Diplomacy.* Minneapolis, MN : University of Minnesota Press, 1996. 180 p.
5. Constantinou C., Kerr P., Sharp P. Introduction: Understanding Diplomatic Practice. *The SAGE Handbook of Diplomacy.* 1st Ed. / eds. C. Constantinou, P. Kerr, P. Sharp. London : SAGE, 2016. 722 p. P. 1-10.
6. *Diplomacy and the Making of World Politics* / eds. Sending O.J., Pouliot V., Neumann I.B. Cambridge : Cambridge University Press, 2015. 344 p.
7. Sharp P. *Diplomatic Theory of International Relations.* Cambridge : Cambridge University Press, 2009. 352 p.
8. Білик Д. Посол Мельник, канцлер Шольц і «ображена ковбаса». DW : веб-сайт. URL: <https://www.dw.com/uk/posol-melnyk-kantsler-sholts-i-obrazhena-kovbasa/a-61682962> (дата звернення: 05.10.2025).
9. «Максимум того, що може посол». Як нетрадиційні методи комунікації Андрія Мельника допомогли відкрити очі німцям на справжню Росію. *New Voice* : веб-сайт. URL: <https://nv.ua/ukr/world/countries/andriy-melnyk-zrobiv-maksimum-togo-shcho-mig-zrobiti-bud-yakiy-posol-politolog-50255690.html> (дата звернення: 10.11.2025).
10. Музиченко О. Кулеба зробив різку заяву щодо зброї від партнерів і примусу України до переговорів. *TCH* : веб-сайт. URL: <https://tsn.ua/ukrayina/kuleba-zrobiv-rizku-zayavu-schodo-zbroyi-vid-partneriv-i-primusu-ukrayini-do-peregovoriv-2581635.html> (дата звернення: 20.05.2024).
11. Мусаєва С. Сергій Кислиця: Єдина причина, чому Росію не виключили з ООН, як колись СРСР – з Ліги Націй, це те, що вона має ядерну зброю. *Українська правда* : веб-сайт. URL: <https://www.pravda.com.ua/articles/2022/06/29/7355274/> (дата звернення: 15.11.2024).
12. Богданьок О. Кислиця в Радбезі ООН порадив Лаврову звернутися по психіатричну допомогу. *Суспільне новини* : веб-сайт. URL: <https://suspilne.media/215027-kislica-v-radbezi-oon-poradiv-diplomatam-rf-zvernutisa-psihiatricnu-dopomogu/> (дата звернення: 15.11.2024).
13. Підтримка України у світі. *Мінфін* : веб-сайт. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/russian-invading/supporting-ukraine/> (дата звернення: 10.01.2026).

14. Кудрявченко Т. Копіюванню не підлягає: експертка з етикету прокоментувала одяг Зеленського під час візиту до США. *Українська правда* : веб-сайт. URL: <https://tabloid.pravda.com.ua/focus/63a5ab9e7bafef/> (дата звернення: 21.12.2025).
15. Резніков В. В., Коваль Ю. В. Дотримання норм дипломатичного протоколу та етикету як складова державної політики на сучасному етапі. *Актуальні проблеми державного управління*. 2024. № 1 (64) С. 176-193.
16. Іванова, Т. Макрон розсмішив копіюванням стилю Зеленського. *UAportal* : веб-сайт. URL: <https://news.uaportal.com/ukr/section-news/news-makron-rassmeshil-kopirovaniem-stilya-zelenskogo-15-03-2022.html> (дата звернення: 05.01.2026).
17. До Києва прибув президент Польщі Анджей Дуда. *Вечірній Київ* : веб-сайт. URL: <https://vechirniy.kyiv.ua/news/101975/> (дата звернення: 04.01.2026).
18. Неоголошений візит: Президент Литви прибув до Києва. *Вечірній Київ* : веб-сайт. URL: <https://vechirniy.kyiv.ua/news/84827/> (дата звернення: 04.01.2026).
19. Група Єрмака-Макфола. *KSE Institute* : веб-сайт. URL: <https://sanctions.kse.ua/grupa-yermaka-makfola/> (дата звернення: 11.10.2025).
20. Група Єрмака-Макфола презентувала новий План дій для економічного тиску на державу-агресорку РФ. *Офіс Президента України* : веб-сайт. URL: <https://www.president.gov.ua/news/grupa-yermaka-makfola-prezentovala-novij-plan-dij-dlya-ekoно-90953> (дата звернення: 11.10.2025).
21. На полях ГА ООН з ініціативи України вперше відбувся захід регіональних організацій перших леді та джентльменів з усього світу. *Офіс Президента України* : веб-сайт. URL: <https://www.president.gov.ua/news/pa-polyah-ga-oon-z-initsiativi-ukrayini-vpershe-vidbuvsya-zah-100377> (дата звернення: 28.09.2025).
22. Олена Зеленська виступила у Конгресі США та попросила більше зброї, щоб зупинити Росію. *BBC News Україна* : веб-сайт. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/news-62242512> (дата звернення: 03.10.2025).
23. Трубенкова А. Євгенія Кравчук: «Американським конгресменам я привезла уламки російського «Кинджала», який збив Patriot. Це справило враження». *Sestry* : веб-сайт. URL: <https://www.sestry.eu/statti/ievgeniya-kravchuk-amerikanskim-kongresmenam-ya-privezla-ulamki-rosiyskogo-kindzhala-yakiy-zбив-patriot-ce-spravilo-vrazhennya> (дата звернення: 06.10.2025).
24. Новини депутатських груп з міжпарламентських зв'язків з іноземними державами. *РАДА: Офіційний вебпортал парламенту України* : веб-сайт. URL: <https://www.rada.gov.ua/internactive> (дата звернення: 17.01.2026).
25. Карпчук Н. Сучасні тренди дипломатичної комунікації: «Whatever works». *Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії*. Луцьк, 2024. № 1(18). С. 69-84. URL: <https://doi.org/10.29038/2524-2679-2024-01-69-84>. (дата звернення: 13.11.2025).
26. Тома М., Василюва О. Інструменти OSINT: фіксація воєнних злочинів в Україні. *Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство»*. 2025. Вип. 2. С. 905-909. URL: <https://app-journal.in.ua/wp-content/uploads/2025/04/136.pdf> (дата звернення: 09.01.2026).
27. У Європолі створено OSINT-групу для розслідування воєнних злочинів в Україні. *АрміяInform* : веб-сайт. URL: <https://armyinform.com.ua/2023/11/24/u-yevropoli-stvoreno-osint-grupu-dlya-rozsliduvannya-voyennyh-zlochyniv-rf/> (дата звернення: 09.01.2026).
28. Спецпредставнику Китаю Лі Хуею показали у Києві уламки збитої ракети з КНДР. *Дзеркало тижня* : веб-сайт. URL: <https://zn.ua/ukr/war/spetspredstavniku-kitaju-li-khueju-pokazali-u-kijevi-ulamki-zbitoji-raketi-z-kndr-.html> (дата звернення: 04.04.2025).
29. Дипломатам ЄС показали залишки ракети «Іскандер-М», якою РФ вдарила по Києву. *Фreedом: інформаційний портал* : веб-сайт. URL: <https://uatv.ua/uk/dyplomatom-yes-pokazaly-zalishky-rakety-iskander-m-yaqouu-rf-vdaryla-po-kyuevu-foto/> (дата звернення: 05.08.2025).
30. Лагер О. Символ злочинів Росії: закривавлену іграшку з обстріляного Краматорського вокзалу відправлять в ООН. *Вільне радіо* : веб-сайт. URL: <https://freeradio.com.ua/symvol-zlochyniv-rosii-zakryvavlenu-ihrashku-z-obstrilianoho-kramatorskoho-vokzalu-vidpravliat-v-oon/> (дата звернення: 26.05.2025).
31. Куришко Д. Українці, які отримали Нобеля. Чим відомий Центр громадянських свобод. *BBC News Україна* : веб-сайт. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-63171018> (дата звернення: 12.01.2026).
32. Якщо ви стали потерпілим або свідком воєнних злочинів Росії – фіксуйте та надсилайте докази! *Офіс Генерального Прокурора* : веб-сайт. URL: <https://warcrimes.gov.ua/> (дата звернення: 26.01.2026).
33. 30-й «Рамштайн»: як зустрічі Контактної групи посилюють обороноздатність України. *Міністерство оборони України* : веб-сайт. URL: <https://mod.gov.ua/news/30-j-ramshtajn-yak-zustrichi-kontaktnoyi-grupi-posilyuyut-oboronozdatnist-ukrayini> (дата звернення: 10.12.2025).

Дата першого надходження статті до видання: 30.01.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 27.02.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 23.03.2026